

Referințe generice asupra Bisericilor de la Cernădia, Novaci și Pociovaliștea

Adelin Ungureanu

Despre bisericile din Gorj și despre viața bisericească din fericire, cercetătorii au avut grijă, să aducă de sub mantia vremurilor trecute, fie și câteva frânturi ale vieții bisericești gorjenești a altor timpuri.

Nu de mult timp, mai exact la ceas de mare praznic bisericesc de la începutul toamnei calendaristice a anului 2016, la o editură ieșeană am reușit a publica peste 250 de pagini, reunite sub titlul *Viața bisericească de odinioară la izvoarele Gilortului*, realizată în coautorat, pagini dedicate aspectelor vieții bisericești dinspre locurile novăcene, cu aplecare asupra ultimei jumătăți a veacului al XIX-lea, și prima a secolului ce i-a urmat. Prin raportare la cele avute în vedere, voi realiza câteva aprecieri și voi expune unele date privind viața bisericească de odinioară, acolo sub poalele munților din partea nord-estică a Gorjului nostru.

Pe teritoriul actualei localități Novaci, funcționează în prezent cinci parohii, chiar dacă una dintre ele acoperă teritorial așezămintele enoriașilor pe suprafața a două localități (Parohia din Cernădia) al cărei perimetru se regăsește pe teritoriul administrativ atât al Novaciului dar și al Băii de Fier. De-a lungul vremii, însă situația nu a fost permanent așa, ci modificări dorite sau impuse, pe care unii le prezintă drept evoluții, iar alții dimpotrivă involuții au influențat și organizarea locurilor de cult din zona fostului centru de plai și plasă, apoi centru raional dar și protopopiat local, așa cum avea cândva a deveni Parohia mai sus amintită.

Înainte de a purcede în a analiza situația vieții bisericești propriu-zise, trebuie evidențiat faptul că peste timp situația administrativă a localității s-a modificat mult. Sub aspect administrativ, odată cu reformele lui Cuza, se înființează comunele rurale, prin alipirea administrativă a satelor învecinate. E vremea, în care apar și cele trei comune: Cernădia, Novaci și Pociovaliștea, purtând denumirea unora dintre satele, care le compun. Cu unele variațiuni administrative, în sensul modificării limitelor, prin pierderea ori adăugirea a câte unui sat, prin pierderea pentru scurt timp a statului de localitate de sine stătătoare, cum e și cazul Pociovaliștei în vreme de război, cele trei comune se mențin până în anul 1968, atunci când fuzionează creând cu statut mic urban localitatea Novaci.

Inclusiv sub aspectul organizării bisericești, centrele parohiale inițial au păstrat limitele localităților, dar dacă viața bisericească a fost conservatoare și implicit statornică sub aspect organizatoric, cea administrativă locală a fost reformată în mai multe rânduri. Astfel, unul dintre satele din partea de apus a localității, Ghebani a aparținut când Novaciului, când Pociovaliștei, apoi două alte sate ale acestei din urmă localități și fac referire la Huluba și Sitești au aparținut fie comunei învecinate la sud Ciocadia, fie comunei Bumbesti de Galben, pentru ca

unele dintre fostele sate ale Cernădiei, astăzi să facă parte din teritoriul administrativ al Băii de Fier. Sub aspect parohial, către finalul secolului în care au luat ființă comunele, în fiecare dintre cele trei comune enumerate funcționa câte o singură parohie: cea din Cernădia, în comuna cu aceeași denumire, apoi Parohia Hirișești, amplasată pe teritoriul comunei Novaci și Parohia Pociovaliștea, de asemenea încadrată geografic, în vechile limite ale comunei, ce avea o altă structură teritorială, așa cum deja am precizat. Și pe aceste locuri, ca și-n alte părți ale județului, viața bisericească și-a urmat cursul, inclusiv sub aspectul edificiilor, dispărând ori apărând ctitorii bisericești.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, Parohia Cernădia era compusă din trei biserici, cea parohială cu hramul Sf. Dumitru, din centrul de atunci al comunei și cele două biserici filiale cea cu hramul Intrarea în Biserică unde se închinau credincioșii din Măgura și o parte din Bercești și cea cu hramul Sf. Voievozi, din fostul sat Vlădoi, azi aproximativ, strada Schela și aceasta cu o anume rezonanță istorică.

Parohia Cernădia a fost de-a lungul timpului una dintre cele mai puternice din județ, potențialul acesteia atât cel religios dar și patrimonial fiind apreciabil. În perioada în care am făcut trimitere pentru mult timp, cel ce a coordonat viața bisericească din parohie a fost preotul Anghel Pupă(d)zanu, hirotonisit încă de la 23 iunie 1959¹ acesta succedându-i fostului părinte Vasile, despre care ani de-a rândul s-a tot vorbit pe locurile cernăzenilor, rămânând în memoria colectivă generații și generații.

Biserica parohială se bucură de venerabilitate, sub aspectul edificării sale în timp, chiar dacă în prezent clădirea a fost înlocuită și modernizată. Aici în Cernădia anului 1813, familia Smaranda și Dumitru Cernăzanu au ctitorit biserica² pare-se pe locul alteia mai vechi din lemn. Probabil că de pe atunci s-a ales și hramul acesteia, în acord cu numele ălui dintâi ctitor. Dumitru Cernăzanu a fost protopop la limita secolelor XVIII-XIX și totodată pe vremurile în care acesta coordona rânduielele bisericești, la Plaiul Novaci, vătaf era Dumitru Ursache contemporan și probabil bun colaborator al său. Când fac trimitere la această colaborare, am în vedere inclusiv clopotul dăruit la 1798 către Mînăstirea Crasna, printre alții, de către căpitanul Ursache și logofătul Dumitru Cernăzanu.³ Se crede că protopopul Dumitru Cernăzanu ar fi locuit chiar în satul Măgura, pendinte de Cernădia, așa cum rezultă dintr-o informare realizată de personalul bisericesc în urmă cu câteva zeci de ani.⁴

Pe lângă construirea bisericii, așa cum rezultă și dintr-alte indicii familia Cernăzanu în urmă cu mai bine de două veacuri a și înzestrat-o cu diverse alte

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale (SJAN) – Gorj, Protoieria județului Gorj, Dosar 196/1888, f. 56-58 (detalii despre enoriașii și personalul parohiei)

² SJAN – PG, Dos.243/1894-1895, f.254

³ Ștefulescu Alexandru – Gorjul istoric și pitoresc, Târgu-Jiului, Tipografia N.D.Miloșescu, 1904, p.57

⁴ Istoric al Bisericii filiale *Intrarea în Biserică* din satul Bercești, jud. Gorj, întocmit de pr. Năpruiu Adrian, Mudăvoiu Ion, Spilcă Gh. Ion, pag.2

bunuri, ceea ce o plasa pe o poziție de netă superioritate față de alte lăcașuri de rugăciune din partea locurilor și nu numai. Biserica de la 1813 rămâne spre a fi de folos enoriașilor vreme de cca. un secol, pentru că după 1900 se ia inițiativa reclădirii unei noi biserici mai mari, pentru a corespunde noilor nevoi, fapt ce avea a prinde contur și finalitate după o bucată de timp. Este apoi vremea, când încet dar sigur Parohia Cernădia preia centrul decizional al domeniului, iar sub autoritatea părintelui Sevastian Pârvulescu, de loc dinspre Calopăr-Dolj și ginere al unei familii din sfera bisericească a cernăzenilor, biserica parohială reprezintă locația în care se iau principalele hotărâri asupra funcționării vieții bisericești din partea aceasta a județului.

Așa cum am precizat, în cadrul parohiei au funcționat încă două biserici cu vechime. Una dintre ele este cea cu hramul Intrării în Biserică, construcție de asemenea edificată cu mult timp în urmă. Prin raportare la o versiune orală și păstrată prin părțile locului printre ctitorii săi s-a fi aflat un localnic Oprea Niculescu sau vreun înaintaș al său. Prin raportare la documentele identificate, aceasta a fost ridicată pe la anul 1834, ctitorul acesteia fiind familia preotului Vasile Staicu, cu frații săi.⁵ Deși edificiul are o vârstă apreciabilă și a fost supus mai mult timp unor lucrări de renovare, grație tuturor celor implicați, enoriași, personal bisericesc ori autorități administrative, acesta se găsește într-o stare bună, ceea ce impune aprecieri și respect.

În preajma bisericii, mai exact în perimetrul cimitirului, se află aici o piatră de mormânt cu caractere chirilice, ceea ce-i conferă vechimea de cel puțin 150 de ani. Personal cred că aceasta se păstrează din vremuri și mai vechi, cel puțin cu câteva decenii, anterior desființării utilizării alfabetului de sorginte slavonă de către Cuza Vodă. Deși nu avem certitudinea celor înscrise pare-se a fi totuși vorba de un funcționar local, poate venit aici sau poate localnic vechi dar care împrumutând din alte locuri obiceiul pietrelor de mormânt ori moștenind acest tip de evocare chiar soția acestuia, folosește acest tip de monument funerar. În fine piatra ar avea încrustat numele de Constandina, soția decedată a lui Dumitrache. Exprim dorința ca în viitor să reușim a identifica mai mult din însemnările lăsate aici, pe această piatră funerară din vremuri demult uitate.

Cea de-a treia biserică a Parohiei Cernădia este cea din fostul sat al Vlădoilor, partea locuită, cea mai nordică a fostei comune. Hramul acesteia este cel al Sfinților Voievozi și are o vechime de peste 150 de ani. Biserica este construită din lemn, formă corabie și așezată aproape de coama unui deal, așa cum indicau vechile canoane autohtone. Biserica în ciuda vârstei sale venerabile se prezintă datorită implicării tuturor factorilor într-o stare foarte bună, așa încât inițiativa și truda înaintașilor de a avea loc de rugăciune în satul lor n-a fost zadarnică, iar peste ani, peste mulți ani, generațiile actuale și cele viitoare avea-vor prilejul să vină la biserica seculară a satului.

⁵ SJAN – PG, Dos.243/1894-1895, f.253

Sub aspectul originilor sale într-un document aflat la sediul centrului parohial aceasta ar fi fost făcută chiar de la 1834, însă documentele de arhivă plasează începuturile Biseriței din Vlădoi în anul 1850, ca fiind ctitoria familiilor Ceaulescu și Enoiu din respectivul sat.⁶ Chiar pisania sfântului locaș indică dată de sfințire 3 noiembrie 1850, fapt ceea ce confirmă documentele de arhivă.

Încă și azi se găsesc în stare bună de conservare, monumente funerare, sub forma crucilor de mormânt, redactate în text chirilic din preajma anului 1860. Apreciabil este și faptul că pe pereții interiori ai lăcașului, în partea de apus se află cu grijă păstrate figurile ctitorilor și ale familiilor acestora, pictate la jumătatea secolului al XIX-lea.

Parohia Cernădia duce mai departe, amintirea celei ce a fost odată comuna Cernădia, teritoriul parohiei situându-se peste limitele vechii administrații, chiar dacă azi fosta comună este divizată și reîmpărțită administrativă între două localități. Parohia a rămas intactă și funcționează astfel unitar, chiar dacă bisericile și enoriași se găsesc pe teritoriul a două unități administrative actuale.

În perimetrul fostei comune Novaci azi funcționează două parohii și cinci biserici. Cu aproape două veacuri în urmă, deși numărul bisericilor era același, iar patru dintre acestea au funcționat neîntrerupt, sub aspectul organizării administrative bisericesti funcționa o singură parohia.

Vechea Parohie a Hirișeștilor este cea care spre finele secolului al XIX-lea coordona Biserica parohială din satul cu același nume și celelalte patru biserici filiale, una în satul Ghebani, alta în Novaci-Români și două în satul Novaci-Străini.

Despre Biserica din Hirișești originile sale se pierd în trecutul îndepărtat al locurilor, nereușind a identifica o dată a ctitoriei sale. Totuși viața bisericească trebuie a fi destul de veche în această parte, dat fiind faptul că tot în acest sat, cel ce a fost și centru administrativ după formarea comunei Novaci, funcționa un schit de călugări numit Custura. Dacă nu știm cu exactitate data ridicării bisericii, ce avea a deveni apoi parohială, cu atât mai mult n-am putut identifica bornele cronologice ale schitului nominalizat, însă cu siguranță acesta funcționa acolo de mult timp, poate chiar de la formarea

așezării umane.

⁶ SJAN – PG, Dos.243/1894-1895, f.254

Biserica parohială poartă hramul Sfinților Voievozi și în prezent constituie o clădire relativ nouă. Sfințirea actualei biserici a avut loc la 13 iunie 1993 și tot cum arată pisania acesteia, aceasta a mai fost resfințită peste vremuri de încă trei ori, fapt ceea ce ne duce cu gândul că cea dintâi bisericuță aici ar fi putut fi ridicată chiar înainte de 1800, fapt destul de probabil, însă izvoarele de date nu m-au ajutat să săsesc mai mult, cine știe poate peste vremuri, cineva, cumva reuși-va a distinge niscaiva indicii despre începuturile Bisericii din Hirișești.

Totuși dintr-un document arhivat rezultă că aceasta a fost, fie construită, fie sfințită la 9 martie 1881,⁷ iar pisania bisericii indică faptul că pe la 1880 biserica era a treia oară resfințită, ceea ce confirmă vechimea existenței pe locul respectiv a unui locaș de rugăciune secular și a continuității vieții bisericești, de atâtea și atâtea generații. Am precizat și la redactarea cății și adaug și acum, faptul că înaintașii au ales data de 9 martie la 1881 ca zi de sfințire a celei mai de preț clădiri spirituale a localității; să fi știut oare aceștia că 9 martie reprezintă data la care a fost emis cel mai vechi act de atestare a Novaciului. Nu vom ști asta dar cred că ei știau deja, ..ar fi prea mare coincidența!

Unul dintre cei mai cunoscuți preoți parohi ai bisericii și cu titlul de exarh a fost Ion Dumitrescu sau Demetrescu în alte surse, căruia i se punea și Bălțatu, hirotonisit în ultima zi a anului 1865.⁸

Biserica din satul Novaci-Români reprezintă tot un loc încărcat de istorie și energie acumulată peste vremuri. Încă de la formarea comunei Novaci, știm că funcționa ca biserică filială a Parohiei Hirișești și deservea localnici de pe malul stâng al Gilortului, exact locurile vechiului sat Novaci, ce a dat mai târziu denumirea localității, plaiului și pentru un număr de ani chiar raionului cu sediul aici.

Biserica aceasta a novăcenilor autohtoni poartă același hram, cel al Sf. Voievozi, precum cea parohială. În privința începuturilor, biserica filială a fost ridicată în anul 1740, ctitorii săi fiind vistierul Ursache și Ștefan Ceaușescu,⁹ cu mare probabilitate un localnic ceva mai înstărit din prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Este una dintre cele mai vechi date de atestare a unui edificiu bisericesc de pe raza localității actuale și peste mai puțin de un sfert de veac, împlinise-vor trei secole de la ridicarea Bisericii vechilor novăceni, azi în centrul cimitirului fostului sat. Conform unei mai vechi monografii despre fosta comună Novaci, editată în perioada interbelică, Biserica din Novaci – Români fost-a ridicată pe la anul 1847.¹⁰ În acest context, interpretările pot căpăta unele contururi. Fie biserica ridicată la 1740 s-a ruinat și peste mai bine de un veac pe locul acesteia a fost ridicată o alta, cea care există și azi, chiar dacă nu mai este utilizată pentru slujbe religioase, fie vechea biserică a fost doar resfințită la 1847 ori poate și refăcută într-

⁷ SJAN – PG, Dos.137/1881, f.25

⁸ SJAN – PG, Dos.196/1888, f.54-56 (detalii preoți și situații patrimoniale)

⁹ Ion Popescu Cilieni/Preot – Biserici, Târguri și satele din județul Vâlcea, apud Ioan C. Palada – Mai mult decât însemnări, Edit. Sim Art, Craiova, 2008, p.50

¹⁰ Lianu Constantin – Monografia comunei Novaci-Gorj, Institutul de Arte Grafice „Nicu D. Miloșescu”, 1935,p.38

o anume proporție, ea având o existență peste vremuri demnă de respect. Nu-i mai puțin adevărat că dacă s-ar dori, prin procedee de cercetare științifică a materialului folosit, acesta ar putea fi datat cu marjă mai mică mult decât un secol, spre a se știi, dacă vorbim de biserica cea mai veche ori de una, ce ar avea doar aproape 200 de ani. Dar ... nu-i vreme sau nu-i vremea încă! Printre cei ce au slujit peste vremuri îi amintim și pe preoții C-tin Sucamela ori Ion Kirionescu.

În satul Novaci-Români, la câțiva ani după ce granița s-a mutat de la nord de Novaci, până unde se-ntindea România antebelică, pe limita nordică a Transilvaniei, câțiva localnici donează teren, pentru ca în vecinătatea vechii bisericuțe să fie ridicată una din zid, mai mare, mai încăpătoare și mai durabilă. Lucrările au durat ani mulți, iar în vreme de război, la sfârșitul lunii noiembrie 1942, se alege ca ÎPS al Mitropoliei Olteniei să sosească în sat și să sfințească¹¹ noua biserică. Mulți săteni, așa cum arată și însemnările de pe unul dintre pereți interiori ai noii construcții au contribuit la ridicarea așezământului. Apariția noii biserici a reprezentat cu siguranță o realizare și o mândrie a satului și totodată o scădere a atenției acordate, vechii bisericuțe care șade tăcută pe muchie în coastă la câteva zeci de metri, așteptând a nu fi uitată pentru anii în care reprezenta cel mai important centru sătesc, pentru locuitorii dinspre izvoarele Gilortului. În ultimii ani, din fericire prin implicarea unei familii de enoriași a fost ridicată și capela biserici, așa încât putem spune, că acolo s-a zămislit în ani un adevărat complex bisericesc, fără a uita și ceea ce s-a dorit a fi casa bisericască cu toate cele necesare pomenirilor ori altor praznice de peste ani, așa încât scuzată-mi fie *pleonastica exprimării*, nu pot fără a adăuga că și prin aceasta *complexul s-a completat* (Biserica și terenul aferent/curtea, biserica străveche/monument istoric, cimitirul, capela și clopotnița și casa bisericască utilată cu cele necesare).

A treia biserică a Parohiei Hirișești a fost cândva și Biserica Sf. Voievozi din satul Ghebani. Prin anii '60 ai secolului al XX-lea, adică în urmă cu aproape opt decenii, preotul paroh de la Hirișești, V. Tomescu își informa superiorii, că respectiva bisericuță nu mai funcționează de vreo 80 de ani și că este abandonată și degradată puternic, așa încât s-a luat decizia demolării acesteia, fapt confirmat de către autoritățile superioare. Cândva reprezenta un centru religios frecventat și apreciat, iar locuitorii satului se mândreau cu bisericuța lor, ba mai mult prin preajmă trebuie să fi existat și un cimitir dar azi doar puțină lume își mai amintește câte ceva, despre faptul că acolo a fost cândva biserica veche a satului.

Însă divinitatea a avut grijă a face într-un fel dreptate. Astfel la aproape o jumătate de veac de la dispariția fizică a ceea ce mai rămăsese din Biserica Ghebănarilor, tot în cadrul Parohiei Hirișești a intrat una dintre cele mai noi biserici ridicate în partea nordică a Gorjului și totodată nu oriunde, ci sus la munte la peste 1500 metri altitudine. Aici la Rânca, în anul 2000, mai exact la 8 septembrie avea a primi slujba de sfințire micuța și cocheta bisericuță ridicată din lemn, prin bunăvoința unui creștin doljean, cel ce a finanțat cea mai mare parte a investiției. Hramul noului locaș a fost ales Nașterea Maicii Domnului și azi reprezintă poate

¹¹ SJAN – PD, Dos.21/1943, f.19

cel mai vizitat edificiu bisericesc de pe raza localității, de către cei ce tranzitează Novaciul și satele sale.

Cea de-a doua parohie din fosta comună Novaci, denumită chiar Parohia Novaci este și cea mai mare, inclusiv sub aspect numeric, privind enoriașii arondați. Cele două biserici ale acesteia sunt Sf. Ioan Botezătorul și Nașterea Maicii Domnului (aceasta din urmă situându-se azi pe strada Rînca) însă nu este una și aceeași cu cea ridicată-n anul 2000 în muntele Rînca, cunoscută și ca stațiunea montană cu același nume.

Despre Biserica de pe strada Rînca se știe că a fost construită în anul 1803 de către Coman Călușeru,¹² un ardelean poposit la Novaci de la nord de Carpați cel ce a contribuit decisiv la ridicarea biseriței în Slobozia Novacilor, ceea ce avea a deveni mai târziu satul Novaci-Străini. Există două teorii despre originea bisericii. Conform uneia dintre ele, un schit din apropiere, dinspre Gilort ar fi fost cu totul mutat pe locul acesta și ar fi devenit biserică, însă în conformitate cu o altă opțiune asupra căreia tind a crede a fi apropiată de evenimentele vremurilor trecute, aceasta a fost adusă de către ciobanii ungureni, care după ce ajunseseră de dincolo de munți și se așezaseră aici în părțile Novacilor, când vremurile s-au mai liniștit decis-au a trece iar vârfurile, iar dintr-un sat al lor, biserica pe care o iubeau atât de mult a fost desfăcută în bucăți, apoi cu carele trecută în nordul Olteniei și refăcută în mijlocul noului sat, abia încheșat. Tot atunci au fost aduse și icoanele pictate de către Dumitru Zugravu de la Dâmbovicioara, fiind ambalate cu mare atenție în ștergere și lăzi de dinainte pregătite, cu acest scop.¹³

Biserica construită de Coman a luat foc la 1854, iar localnicii peste un deceniu au reușit să ridice o nouă biserică, aflată și azi în funcțiune și cu statut de filială a Parohiei novăcene. Biserica parohială însă se găsește în zona centrală a localității pe un platou ce oferă o panoramă superbă a centrului localității, aflându-se totodată în apropierea centrului civic al orașelului. Biserica Sf. Ioan, căci despre ea este vorba a fost clădită tot în anul 1803, adică același an cu cea din partea nordică a noilor locuri ale celor nou-veniți de peste munți. Biserica respectivă a fost în folosință mai bine de un veac, pentru ca după doi-trei ani, de când Novaciul nu mai era localitate de graniță, biserică să fie dărâmată, iar în locul ei urma a fi ridicată o alta, mai mare și mai durabilă. Pe unele din icoanele datate cu anul 1803 sunt indicate și câteva nume, fie ale celor ce le-au creat cum este Constantin Zugrav, fie de cei ce le-au achiziționat sau donat, precum familia Tomescu sau familia Capotă din Aniniș.¹⁴ Noua biserică a fost ridicată pe parcursul a mai mult de un deceniu, fiind pictată de însuși Iosif Keber, iar la data de 3 noiembrie 1935 aceasta a și fost sfințită,¹⁵ fiind așadar pusă la dispoziția enoriașilor, cei ce așteptau

¹² Lianu Constantin – Monografia comunei Novaci-Gorj, Institutul de Arte Grafice „Nicu D. Miloșescu” Târgu Jiu, 1935, p.38

¹³ Șandru Maria – Cartea vieții mele, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, p.16-17

¹⁴ Lianu Constantin – Monografia comunei Novaci-Gorj, Institutul de Arte Grafice „Nicu D. Miloșescu” Târgu Jiu, 1935, p.38

¹⁵ S.J.A.N – PG, Dos.79/1935, f.14-15

de ani buni, ca noua lor biserică să-și deschidă ușile pentru a-i primi la slujbă, așa cum cu ani în urmă se-ntâmpla în vechea biserică din lemn.

Printre preoții mai vechi ce au slujit în aceste biserici, chiar din vremea în care ele nu erau constituite în parohie aparte de cea din Hirișești îi amintim pe: Mihai Lupu, Dumitru Lupu, Filimon Comănescu C-tin Stângă și alții.

În fosta comună Pociovaliștea viața bisericească este de asemenea cu vechi rădăcini, ale cărei începuturi exacte sunt totuși greu de stabilit. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, la Pociovaliștea funcționa o singură parohie cu două biserici. Cum peste ani, fostei comunei i-au fost alipite administrativ încă două sate fiind vorba de Sitești și Huluba și viața bisericească a fost reorganizată, așa încât în urmă cu aproape opt decenii, cele două biserici din forma veche administrativă a Pociovaliștei au devenit biserici parohiale, cea dintâi, Biserica Sfântul Ioan coordonând Parohia Pociovaliștea, iar cealaltă, Biserica Adormirii Maicii Domnului coordonând Parohia Tomeni.

Biserica cu hramul Sfântului Ioan Botezătorul a fost centrul bisericesc al Pociovaliștei antebelice. Despre originile sale, datele au fost acoperite de ceața vremurilor apuse, iar lipsa izvoarelor nu a permis indicarea unor repere cât de cât mai clare. Conform unei mențiuni făcută în anul 1883, pe care am identificat-o cu un an în urmă, pare-se că biserica a fost ridicată în vremea țarului Nicolae I al Rusiei.¹⁶ Cum anii de domnie ai acestuia au fost între 1825-1855, nu avem decât a crede că-n această perioadă a fost edificată și construcția de la Pociovaliștea și nimic nu ne împiedică a gândi, că în conformitatea cu tradiția locurilor, aceasta ar fi putut fi ridicată chiar pe locul unei alte bisericețe și mai vechi. A fost renovată în mai multe rânduri, inclusiv la nivelul anului 1855. În anul 1883, încă se găsea la sediul bisericii o carte tipărită la 1774, fiind cuprinsă în evidențele bisericești ale vremii.¹⁷

Biserica situată în partea nordică a fostei comune, cu hramul Adormirii Maicii Domnului are de asemenea vechi origini ce nu ne mai permite a deduce anul în care aceasta ori o alta anterior să fi fost ridicată. I se spune din vremuri de demult Biserica cea bătrână, cu trimitere la venerabilitatea existențială a sa, iar Alexandru Ștefulescu era de părere că aceasta ar putea fi ridicată chiar înainte de anul 1500. Dacă așa stau lucrurile și marele istoric gorjean aduce și argumente în acest sens, avem a crede că peste veacuri, au existat mai multe clădiri cu aceeași destinație, ce au fost ridicate pe același loc. La biserică, printre cele mai vechi renovări despre care am descoperit indicii datează cea din jurul anului 1850, iar printre cei ce au lucrat la pictură în acele vremuri au fost Mihai Zugravu și mai apoi Cosma Zugravu. Despre locul ridicării bisericii și numele satului, iar apoi al comunei circulă o versiune, atestată încă de la 1883. Se zice, că pe aceste ținuturi cu mult timp în urmă era doar pădure, iar undeva în mijloc se găsea o rariște, căreia i se spunea valiște. Aici au fost cândva plantați niște stâlpi din lemn de gorun,

¹⁶ S.J.A.N – PG, Dos.160/1883, f.300

¹⁷ Idem

numiți pociumpi, care au prins rădăcini și au devenit loc de reper – pociumpii din Valișteea, ceea ce ulterior a și generat denumirea satului.¹⁸

Printre preoții, care au slujit la cele două biserici au fost: P. Bădescu, N. Vâlculescu, N. Săftoiu, popa Ilie, popa Gheorghe, popa Ștefan, popa Nicolae, popa Ionel și alții, unii dintre aceștia fiind predecesori ai familiilor cu numele Popescu din această zonă.

Despre bisericile din Huluba respectiv Sitești, se poate adăuga faptul că azi fac parte din parohiile pociovăliștene. Astfel Parohia Tomeni are în componență Biserica din Huluba cu hramul Sfinții Îngeri, deși aceasta a făcut parte mult timp din parohia de la Ciocadia, în timpul când satul aparținea respectivei localități, sub aspect administrativ, iar apoi din Parohia Pociovaliștei, până la înființarea Parohiei Tomenilor. Printre preoții ce au slujit cu ani în urmă în această biserică au fost și: Ion Popescu, Gheorghe Bengescu sau D. Lăcătușu.

În privința Bisericii din satul Sitești, cu hramul Intrării în Biserică, se poate menționa faptul că face parte din Parohia Pociovalișteea, după ce cu ani în urmă era componentă a Parohiilor cu centrul la Biserica din Poienari, iar mai târziu la cea din Bumbești, având în vedere apartenența administrativă a satului de vechea comună Bumbești de Galbenu'. Printre preoții care slujeau aici cu ani în urmă au fost și: Petre Rădescu, Ion D. Dragu, Nicolae Constantinescu și mulți alții.

În legătură cu viața bisericească a acestor locuri, este bine a se specifica faptul, că reprezintă zona în care nu peste mult timp un nou edificiu, cu destinația de locaș de cult este aproape de finalizare. La inițiativa unor credincioși, conturată în anul 2001 și pusă în aplicare în luna mai a anului 2003, mai mulți locuitori ori fii ai satului plecați acolo unde cărările vieții le-au purtat pașii au cuplat într-un mod admirabil, iar noul edificiu urmează a fi finalizat destul de curând. Hramul noii Biserici din Sitești va fi Sfântul Nicodim și va consfinți apariția pe harta bisericească de peste vremuri a celei mai noi Case închinată Domnului și credincioșilor de prin părțile Novaciului.

Oricât am avea sau nu convingeri religioase și oricât de intense sau dimpotrivă de relative ar fi acestea, un lucru este cert – fără biserică – viața strămoșilor noștri ar fi fost cu totul altfel, ar fi fost lipsită de multe alte orientări și satisfacții, de sprijin și speranță, iar pentru contemporani, izvoarele și datele păstrate în jurul sau în legătură cu organizarea bisericilor reprezintă surse apreciable, pentru culegerea de date și impresii, pentru a înțelege măcar câte ceva, despre viața celor ce ocupă câteva ramuri, un pic mai îndepărtate din genealogia celor născuți în județul Jiului din munții, acolo către izvoarele Gilortului.

¹⁸ S.J.A.N – PG, Dos.160/1883, f.303-304